

“ ...

Belirtilen konu ile ilgili olarak, mahkememizce, somut norm denetimi yolu ile iptal başvurusuna konu edilen kanun hükümlerinin, Anayasanın 2, 5, 35 ve 36. maddelerine uygun düşmediği düşünülmüştür. Aykırılık gerekçesinin açıklanmasından evvel, belirtilen Anayasa maddelerine yer vermekte fayda olacaktır.

II. Cumhuriyetin nitelikleri

Madde 2 – Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir.

V. Devletin temel amaç ve görevleri

Madde 5 – Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.

XII. Mülkiyet hakkı

Madde 35 – Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.

XIII. Hakların korunması ile ilgili hükümler

A. Hak arama hürriyeti

Madde 36 – Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz.

Anayasa'nın anılan maddesinde düzenlenen hak arama özgürlüğü, yargılama usulüne ilişkin güvencelerle hakkaniyete uygun yargılama yapılmasını hedefleyen ve demokratik toplumda vazgeçilmez nitelikte olan adil yargılanma hakkını da kapsayan geniş bir içeriğe sahiptir.

Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan yargı mercileri önünde hak arama özgürlüğü, hakların korunmasını amaç edinen vazgeçilmez meşru yöntemlerin başında gelmektedir. Anayasa'daki temel hakların korunmasında önemli bir teminat olan yargısal hak arama yolu, hakların korunmasında en etkili ve güvenceli yoldur.

İtiraz başvurusunun konusu olan kanun hükümleri ile, Anayasanın, belirtilen maddeleri ile bu maddelerdeki siyah olarak belirtilen kelime ve cümlelerdeki bir takım kurallar, temel hak ve hürriyetler ile bu hakların amaç, kapsam ve sınırlarının bir arada değerlendirilmesi neticesinde, ilk ve özel olarak, kanun hükmünün, Anayasanın mülkiyet hakkı ile hak arama hürriyeti ile ilgili maddelerine açıkça ve doğrudan aykırı olduğu, belirtilen diğer iki maddeye ise dolaylı ve bağlantılı olarak aykırı olduğu değerlendirilmiştir. Öyleyse, ilk olarak 35. ve 36. maddeler bağlamında açıklamalar yapılmalıdır.

Yukarıda da misal verilerek açıklandığı üzere, eldeki davada davacı tarafın, talep miktarı belirli hale geldiğinde, hesap edilecek harcı mahkeme veznesine yatırması, iptali talep edilen kanun hükümlerine göre emredici niteliktedir.

Mahkememizce, iptali talep edilen kanun hükümlerinin, Anayasa'nın belirtilen maddelerine aykırı olması hali sadece ve sadece, "davalısı, harçtan muaf olan davalar" bakımından ileri sürülmektedir. Diğer davalar bakımından, Anayasaya aykırılık durumunun olduğu düşünülmemektedir.

Davalısı, harçtan muaf olan davalarda, davacı tarafça, belirlenen tazminat miktarı üzerinden yatırılan harç, gene Harçlar Kanunu hükümleri uyarınca karar kesinleştiğinde davacıya iade edilmektedir.

Belirtilen kurala göre, davacıya herhalükarda iade edileceği baştan belli ve kesin olan harcın, davacıdan alınmak zorunda bırakılması hukuka uygun olmadığı gibi adil de değildir.

Davalısı, harçtan muaf olmayan davalarda, kanun koyucunun muradının hukuka uygun olduğu ileri sürülebilir. Gereksiz davaların açılmasının ve diğer tarafın haksız yere ızzar edilmesinin önlenmesi için ihdas edilen karar ve ilam harcının davacıdan tahsil edilmesinin bu yönü ile hukuka uygun olduğu düşünülebilir.

Nispi harca tabi ve davalı tarafın harçtan muaf olduğu eldeki davada davanın reddi hâlinde alınması gereken harç maktu harç olacaktır. Bu yönü ile, mahkememizce, iptali talep edilen kanun hükümlerinin maktu harç alınması açısından da Anayasa'ya aykırılığının bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Meselenin daha açık ifade edilmesi gerekir ise, yukarıda belirtilen misalden hareketle, davalısı harçtan muaf olan davalarda, davacıdan sadece maktu harç alınmalı; toplam tazminat miktarı üzerinden 1/4 harç tamamlanmamalıdır. Bunun pratikte hiç kimseye hiçbir faydası olmadığı gibi kamu yararı yahut kamu düzenini ilgilendiren bir yönü de bulunmamaktadır. Çünkü, alınması kanun hükümleri ile emredilen bu harç, her hal ve şartta, dava kabul de edilse, ret de edilse yahut kısmen de kabul edilse, tekrar davacıya iade edilecektir.

Mevcut durum, hak arama hürriyetinin ihlaline sebep olacak düzeydedir. Bir kimse, kendisine iade edileceği başından belli olan bir harcı yatırmaya zorlandığında, mahkemeler önünde bir hakkına ulaşması engellenmiş olacaktır. Bu hali, hukuk düzeninin koruması beklenmemelidir. Kanun hükümleri bu yönü ile Anayasa'nın 36. maddesine açıkça aykırıdır.

İptali istenen kanun hükümleri, ayrıca, Anayasa'nın 35. maddesine de aykırıdır.

Anayasa Mahkemesi'nin kararlarında da belirtildiği üzere, mülkiyet hakkı geniş yorumlanmaktadır.

Mülkiyet hakkı, taşınır ya da taşınmaz bir eşya üzerinde hak sahibine kullanma, yararlanma ve tasarruf yetkisi veren, hukuk düzeninin sınırları içinde kullanılabilen, mutlak ve aynı bir haktır.

Dolayısı ile, para üzerindeki hak da mülkiyet hakkının bir görünümüdür.

Davacı tarafı, kendisine her şekilde iade edileceği baştan belli olan harcı yatırmaya zorlamak, yargılamanın ne kadar süreceği de belli olmadığından, başlı başına bir hukuka aykırılığa sebep olacaktır.

Ülkemizde bu türden tazminat davalarının normalin üzerinde sürelerde sonuçlandırıldığı bilinmektedir. Gene yukarıdaki misal üzerinden gittiğimizde, 2022 senesinde açılan bir davada 170.689,62-TL harcı yatırmak durumunda kalan davacıya, davanın ortalama 5 senede kesinleşmesi halinde, 2027 senesinde bu harcın aynı miktarda iadesi durumunda, davacının mülkiyet hakkının da ihlal edilmiş olduğu sonucuna rahatlıkla varılmaktadır.

Açıklanan hususlar bağlamında, başvuruya konu kanun hükümlerinin, sadece ve sadece "davalısı harçtan muaf olan davalar" bakımından, Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı dair kurala açıkça aykırı olduğu değerlendirilmiştir.

Diğer iki madde yönünden yapılan değerlendirmede ise, özellikle temel haklardan olan mülkiyet hakkının korunması ve bu hakka müdahalede bulunma usulünün de gene Anayasa'ya ve kanuna uygun olarak yapılması gerektiği, 2. ve 5. maddede düzenlenen hukuk devleti ve adalet ilkelerinin de bunu gerektirdiği, bu bakımdan mülkiyet hakkı ile hukuk devleti ilkesinin birbiri ile bağlantılı olduğu ve mezkur kanun hükmünün, hukuk devleti ve adalet ilkeleri ile de bağdaşmayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Üzerinde durulması gereken bir diğer konuda, Anayasa Mahkemesi'nin, bir kanun hükmünü bütünü ile değil, bazı davalar açısından iptal edebilme yetkisinin olduğuna dair kararıdır.

Anayasa Mahkemesi, 24/02/2022 tarih, 2021/34 esas ve 2022/21 karar sayılı kararında, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 341. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin "kamulaştırma bedelinin tespitine ilişkin davalar" yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir.

İzah olunan sebep ve gerekçeler muvacehesinde, belirtilen kanun hükümlerinin, gene yukarıda sıralanan Anayasa'nın ilgili maddelerine aykırı olduğu, iptal talebinin, sadece, "davalısı harçtan muaf olan davalar" açısından ileri sürüldüğü değerlendirilmiş ve bu şekilde, iptal başvurusu gerekçelendirilmiştir.

ARA KARAR : (Gerekçeleri Yukarıda Açıklandığı Üzere;)

Esas Sayısı : 2022/61
Karar Sayısı : 2022/101

1-Anayasa'nın 152. maddesi uyarınca, Harçlar Kanunu'nun 28. maddesinin 1a fıkrası ile 32. maddesinin 1. cümlesinin, Anayasanın 2, 5, 35 ve 36. maddelerine aykırı olması sebebi ile, belirtilen kanun hükümlerinin, somut norm denetimi yolu, sadece, "davalısı harçtan muaf olan davalar" bakımından iptali için Anayasa Mahkemesi'ne müracaatta BULUNULMASINA,

2-Anayasa Mahkemesi İÇTÜZÜĞÜ'nün 46. maddesi uyarınca, başvuru kararına ilişkin 11.02.2022 tarihli duruşma tutanağının onaylı örneği, dava dilekçesi, cevap dilekçesi, kurumlardan gelen yazı cevapları, keşif tutanağı, bilirkişi raporları, tarafların diğer dilekçelerinin onaylı örnekleri ile dosyaya sunulan diğer belgelerin tarih sırasına göre başlıklar hâlinde sıralandığı dizi pusulası halinde Anayasa Mahkemesi'ne üst yazı ile GÖNDERİLMESİNE,

Dair; karar verilmiştir.16/02/2022”